

УДК 338.2

DOI: 10.18524/2413-9998.2021.1(47).226923.

Є. І. Масленніков,

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та інновацій,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Французький бульвар, 24/26, 65044, м. Одеса, Україна
e-mail: evgenmaslennikov@ukr.net

Ю. М. Мельник,

доктор економічних наук, професор,
Директор науково-навчального інституту прикладної економіки,
Одеська національна академія харчових технологій,
вул. Канатна, 112, 65039, м. Одеса, Україна
e-mail: 9701080@ukr.net

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ ТА РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО- РЕСТОРАННОЇ ТА ТОРГОВОЇ СФЕРИ

У статті досліджено теоретичні і методологічні засади управління фінансово-економічною стійкістю та розвитком підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери. У статті запропонована структуризація факторів, що впливають на забезпечення фінансової стійкості підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери. Визначені фактори, які зумовлюють неефективність системи управління підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери. Досліджено процес банкрутства підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери та визначені основні причини його неплатоспроможності. Розглянуто основні стадії фінансової кризи підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери.

Ключові слова: фінансова стійкість; активи; капітал; зобов'язання; управління; неплатоспроможність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених питанням оцінки та управління фінансовою стійкістю, практично відсутні розробки щодо структуризації факторів в системі управління фінансово-економічною стійкістю та розвитком підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери. Фінансова стійкість пред-

ставляє собою багатосистемний економічний термін, який визначає неоднозначність і недостатню аргументацію його сутності, інтерпретації та систематизації, характеризує певну категорію показників, а також критерії оцінки з урахуванням галузевих особливостей функціонування підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню питань системи управління фінансовою стійкістю підприємств присвячені праці українських та зарубіжних учених: Е. Альтмана, І. Ансоффа, В. Арнольда, І. Балабанова, М. Барни, І. Бланка, М. Брюховецької, Ф. Бутинця, В. Савчука, Ю. Сафонова, Ситника, Т. Таффлера, О. Терещенко, Н. Мамонтової, Н. Хахонової, А. Шеремета, Р. Цифрової, Д. Чампі, А. Чернявського та інших.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених питанням оцінки та управління фінансовою стійкістю, практично відсутні розробки щодо структуризації факторів в системі управління фінансовою стійкістю підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери.

Постановка завдання. Дослідити фактори в системі управління фінансово-економічною стійкістю підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери, а також дослідити процес банкрутства підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери та визначити основні причини неплатоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У професійній економічній літературі важко знайти підхід щодо єдиного тлумачення поняття «фінансова стійкість», який вважають загальноприйнятним. Деякі джерела з питань фінансового аналізу це поняття розглядають як один із показників фінансового стану підприємства, який характеризує: стан активів (пасивів) підприємства, що гарантує постійну платоспроможність; такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним; стан і структуру активів організації, їх забезпеченість джерелами [7].

Тобто можна зазначити, що більшість науковців асоціюють сутність поняття «фінансова стійкість» зі станом і структурою ак-

тивів і пасивів, що ґрунтується на загальноприйнятому визначенні фінансів як системи економічних відносин, які виникають у процесі формування, розподілу та використання грошових ресурсів підприємства. Але варто зазначити, що фінанси мають під собою набагато глибший економічний зміст. Вони є «відносно самостійною сферою системи фінансів держави, що охоплює широке коло грошових відносин, пов'язаних із формуванням і використанням капіталу, доходів, грошових активів у процесі кругообігу їх коштів і виражених у вигляді різних грошових потоків» [7].

Платоспроможність і фінансова стійкість формують основні характеристики господарської діяльності підприємства в сучасних умовах ринкової економіки. Якщо підприємство готельно-ресторанної та торгової сфери фінансово стійке, платоспроможне, воно має перевагу перед іншими суб'єктами господарювання того ж профілю в залученні інвестицій, інновацій, в отриманні кредитів, у виборі контрагентів і в підборі кваліфікованого персоналу. Нарешті, воно не вступає в конфлікт з державою і суспільством, так як своєчасно платить податки в бюджет, внески до соціальних фондів, заробітну плату працівникам, дивіденди – акціонерам, а банкам гарантує повернення кредитів і сплату відсотків за ними. Чим вище фінансова стійкість підприємства, тим більше воно незалежно від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризик опинитися на краю банкрутства.

Поняття «фінансова стійкість» підприємства багатогранно, воно більш широке на відміну від понять «платоспроможність» і «кредитоспроможність», тому що включає в себе оцінку різних сторін діяльності підприємства. У сучасній вітчизняній економічній літературі трактування сутності «фінансова стійкість» неоднозначна.

Сучасний розвиток національної економіки характеризується динамічно мінливим господарським середовищем, а також наявністю складних фінансових та управлінських проблем, що дозволяє говорити про кризові ситуації на мікрорівні. У зв'язку з цим стає актуальним використання економічного механізму, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємств готельно-ресто-

ранної та торгової сфери, банкрутства, застосування процедур якого неможливе без формування аналітичної системи, яка сприятиме грамотній розробці фінансової та управлінської політики підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери, оскільки його підсистеми є основою побудови ефективної системи фінансового управління, спрямованої на досягнення тактичних і стратегічних цілей.

Банкрутство – це складний економічний процес, в системі управлінської, організаційної, фінансової та юридичної площині. Власне процедура банкрутства являє собою лише завершальну стадію невдалого функціонування підприємства, якій зазвичай передують стадії нормально ритмічної роботи і фінансових ускладнень. Щоб не допустити цього, керівники підприємств повинні постійно відслідковувати динаміку змін в розвитку підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери, аналізувати фінансові показники в плані оцінки можливого банкрутства.

Банкрутство підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери являє собою результат негативного впливу на фінансово-економічну діяльність, як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. За кордоном практика банкрутства показує, що загроза фінансової нестабільності підприємства виникає в середньому на 35-40 % через зовнішніх факторів і на 80-85 % через внутрішні. При цьому, якщо підприємства готельно-ресторанної та торгової сфери фактично не можуть впливати на негативні впливи зовнішнього середовища, то дія внутрішніх факторів безпосередньо залежить від ефективності управлінських рішень і якісної роботи керівників підприємства. Слід виділити неекономічні та економічні причини ліквідації підприємства як юридичної особи. До неекономічних причин, встановлених Господарським кодексом України, відносять: закінчення строку, на який було створено юридичну особу, ведення діяльності, забороненою законом та ін. Основні серед економічних причин: ліквідація підприємства враховуючи його економічну неефективність; ліквідація підприємства зважаючи на його банкрутство. Рішення про ліквідацію неефективного підприємства приймається, як правило, його власником і здій-

снюється у відповідності з процедурами, передбаченими Господарським кодексом України.

Проте найчастіше підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери ліквідують внаслідок їх банкрутства. Жодне з них не застраховане від цієї процедури. В умовах ринку банкрутство – це спосіб самоочищення економіки, результатом природного відбору. Ліквідуються близько 75 % підприємств, по відношенню до яких застосовується Кодекс України з процедур банкрутства [3].

З фінансової сторони термін неспроможності базується на критерії неоплатному. Розвиток кризи в операційній діяльності підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери супроводжується поступовою втратою платоспроможності.

Виділяємо три стадії фінансової кризи підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери:

- неплатоспроможність, тобто нездатність боржника задовольняти фінансові вимоги кредиторів у повному обсязі у встановлені строки;
- неспроможність, тобто негативна різниця суми поточних зобов'язань і оборотними активами боржника, і суми зобов'язань боржника і ціни його майна;
- банкрутство, тобто положення підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери після винесення судового рішення про його нездатність виконувати свої фінансові зобов'язання.

Для визначення наявності ознак банкрутства підприємства-боржника враховуються:

- розмір грошових зобов'язань, у тому числі розмір заборгованості за передані готову продукцію, товари, виконані роботи та надані послуги, суми позики з урахуванням відсотків, що підлягають сплаті боржником, розмір заборгованості, що виникла внаслідок безпідставного збагачення, і розмір заборгованості, що виникла внаслідок заподіяння шкоди майну кредиторів, за винятком зобов'язань перед громадянами, перед якими боржник несе відповідальність за заподіяння шкоди життю або здоров'ю, зобов'язань з виплати вихідної допомоги та оплати праці осіб, які працюють за трудовим договором,

зобов'язань з виплати винагороди за авторськими договорами, а також зобов'язань перед засновниками боржника, що впливають з такої участі;

- розмір обов'язкових платежів без урахування встановлених законодавством штрафів та інших фінансових санкцій; застосування за невиконання або неналежне виконання зобов'язання неустойки (штрафи, пені), відсотки за прострочення платежу, збитки, що підлягають відшкодуванню за невиконання зобов'язання, а також інші майнові та (або) фінансові санкції, у тому числі за невиконання обов'язків по сплаті обов'язкових платежів.

Крім визнаної в законодавчому порядку неспроможності – легального банкрутства, виділяють також наступні його типи:

Економічна неспроможність. При економічній неспроможності сукупні доходи підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери не покривають його загальні витрати. Підприємства готельно-ресторанної та торгової сфери, які економічно неспроможні, здійснюють свою діяльність до періоду, поки здійснюється фінансування, а їх власники погоджуються на низький фінансовий результат. У кінцевому рахунку, оскільки зазвичай фінансові впливання не надходять, активи зношуються і не заміщаються, такі підприємства або закриваються, або скорочують виробництво до стану, що забезпечує мінімальний прибуток.

Технічно-економічна неплатоспроможність – підприємство готельно-ресторанної та торгової сфери розглядається технічно неплатоспроможним, якщо воно не може задовольнити вимоги контрагентів за поточними зобов'язаннями, термін яких настає. Технічно-економічна неплатоспроможність може вказувати на тимчасовий брак ліквідних активів підприємства; тим не менш, отримавши відстрочку за платежами, технічно неплатоспроможне підприємство готельно-ресторанної та торгової сфери, можливо збільшить свої доходи і зможе розрахуватися за зобов'язаннями. З іншого боку, якщо технічно-економічна неплатоспроможність є ранньою ознакою економічної неспроможності, вона може бути тільки першим кроком до фінансового краху.

Ділова неспроможність. Це характеристика такого виду підприємницької діяльності, за якою підприємство приносить збитки своїм кредиторам при припиненні господарської діяльності. Таким чином, підприємницька діяльність визначається як неспроможною, навіть якщо вона не пройшла процедуру банкрутства.

Неплатоспроможність підприємства напередодні банкрутства. Підприємство готельно-ресторанної та торгової сфери є неплатоспроможним напередодні банкрутства, якщо балансова оцінка його сукупної кредиторської заборгованості перевищує реальну ринкову вартість активів. Це більш серйозний стан, ніж технічно-економічна неплатоспроможність, тому що в загальному випадку є ознакою економічної неспроможності і нерідко веде до ліквідації підприємницької діяльності.

В національній економіці банкрутство крім реального може бути навмисним або фіктивним. Фіктивне банкрутство підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери являє собою ситуацію, коли у боржника при подачі заяви до суду є можливість задовольнити вимоги кредиторів у повному обсязі. Це робиться зазвичай з метою отримання від кредиторів відстрочки платежів чи знижки за борговими зобов'язаннями. Підприємство-боржник, яке подає таку заяву, несе перед кредиторами відповідальність за шкоду, заподіяну подачею такої заяви. Навмисне банкрутство виникає з вини власників підприємства-боржника та інших осіб, у тому числі менеджменту підприємства, які мають право давати обов'язкові для підприємства-боржника вказівки або іншим чином визначати його дії. Таке відбувається, коли зацікавлені особи, в особистих або в чийось інтересах навмисне робить суб'єкта господарювання неплатоспроможним.

Національній економіці притаманні також наступні види банкрутства підприємств:

- банкрутство операційної діяльності, пов'язане з випуском неконкурентоспроможною продукцією банкрутство несумлінного менеджменту, пов'язане з людським фактором;
- банкрутство інвестиційної та фінансової діяльності – пов'язано з неефективним управлінням необоротними та оборотними активами, неефективною маркетинговою політикою;

– банкрутство власника, пов'язане з браком інвестиційних ресурсів для здійснення простого або розширеного відтворення. Банкрутство підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери обумовлюється наступними об'єктивними та суб'єктивними причинами:

1. Умови господарювання підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери формують об'єктивні причини:

- Економічні: зменшення національного доходу; податкова та митна політика; інфляційна політика; грошово-кредитна політика; зниження рівня доходів населення та збільшення безробіття; відсутність постійної нормативної та законодавчої бази підприємницької діяльності; уповільнення платіжного обороту; зниження рівня реальних доходів населення; зростання безробіття;
- Ринкові: монополізація ринку; істотне зниження попиту; зростання пропозиції неякісної або контрафактної продукції; зменшення внутрішнього ринку; зниження активності на фінансовому та фондовому ринку; нестабільність валютного ринку;
- Інші: політична нестабільність; негативні демографічні тенденції; стихійні лиха; військові дії.

2. Суб'єктивні причини, пов'язані безпосередньо до діяльності підприємства і залежать від самого підприємства. Ці причини також можна розділити на групи залежно від особливостей формування грошових потоків підприємства – причини, пов'язані з операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства готельно-ресторанної та торгової сфери:

- Фактори операційної діяльності: відсутність ефективного використання необоротних та оборотних активів; відсутність стратегічного розвитку виробничої діяльності; відсутність алгоритму взаємодії основних господарських процесів та їх учасників; відсутність маркетингової діяльності; недостатньо диверсифікований асортимент продукції; відсутність підвищення кваліфікації виробничого персоналу, у тому числі управлінського;
- Фактори фінансової діяльності: відсутність фінансової стра-

тегії розвитку підприємства; неефективна структура активів, капіталу та зобов'язань підприємства; відсутність системи управління ризиками на підприємстві; зростання дебіторської та кредиторської заборгованості; відсутність підвищення кваліфікації фінансового менеджменту підприємства;

- Фактори інвестиційної діяльності: велика тривалість незавершених капітальних інвестицій; неефективне використання інвестиційних ресурсів; невиконання плану запланованих обсягів фінансових результатів діяльності підприємства, відсутність фондового портфелю; відсутність підвищення кваліфікації інвестиційного менеджменту підприємства.

Фактори, що призводять до банкрутства підприємства, діляться на дві частини по відношенню до підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери:

- які не залежать від діяльності підприємства (зовнішні фактори);
- залежні від діяльності підприємства (внутрішні фактори).

Внутрішні фактори залежно від формування грошових потоків підприємства готельно-ресторанної та торгової сфери поділяються на підгрупи: пов'язані з операційною діяльністю; пов'язані з інвестиційною діяльністю; пов'язані з фінансовою діяльністю, пов'язані з інноваційною діяльністю.

Джерелами інформаційно-аналітичного забезпечення визначення впливу внутрішніх факторів є дані аналітичної системи підприємства готельно-ресторанної та торгової сфери, а саме дані обліково-звітної, аналітичної та контрольної підсистем. Виділені фактори впливають на фінансово-економічну діяльність підприємств різнобічно і всі вони можуть сприяти розвитку кризи, однак більший вплив на поточний фінансовий стан роблять фактори управлінської спрямованості, оскільки саме неефективність управління перешкоджає ефективному функціонуванню підприємства готельно-ресторанної та торгової сфери в сучасних економічних умовах.

Саме неефективне управління поставиться до найбільш характерною для сучасних підприємств проблемою, що перешкоджає їхньому ефективному функціонуванню в умовах сформованих рин-

кових відносин. Ця проблема обумовлена наступними факторами:

- відсутність інноваційного розвитку підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери;
- відсутність стратегії розвитку операційної діяльності підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери;
- відсутність належної кваліфікація управлінських кадрів підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери.

Основними причинами фінансової кризи підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери визнаються фактори, що впливають на зниження виручки від реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг, що випереджають темп приросту зобов'язань (табл. 1).

Таблиця 1

Причини неплатоспроможності підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери

Причини неплатоспроможності	Фактори
Отримання кредитів (довгострокових та короткострокових)	<ul style="list-style-type: none"> – довгостроковий кредит під великі проценти використаний на розвиток виробництва; – вкладення довгострокових та короткострокових кредитів у ризиковані інвестиційні проекти; – короткостроковий кредит вкладено у розширення запасів (оборотних активів), при цьому обсяг реалізації продукції знижується, знижується прибуток.
Неефективна маркетингова політика підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери	<ul style="list-style-type: none"> – невиправдане збільшення запасів матеріальних активів, без збільшення обсягу виробництва та реалізації продукції; – недостатнє вивчення та надходження нових риків збуту продукції та ринків постачальників.
Зловживання посадовими особами підприємства	<ul style="list-style-type: none"> – умисне завдання збитків.

Джерело: [7].

У першому випадку зниження виручки може бути при затоваренні ринку, а також при неповерненні платежів. Випереджальний темп приросту зобов'язань спостерігається, якщо підприємство готельно-ресторанної та торгової сфери здійснює неефективні довгострокові фінансові вкладення, завантажує виробництво надлишковими запасами, наращує засоби у розрахунках, або систематично несе збитки.

Даний комплекс причин фінансової кризи характерний для всіх підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери, у яких виникають труднощі з своєчасними розрахунками за своїми зобов'язаннями. Створення аналітичної системи забезпечення фінансової стійкості дозволяє об'єднати процедури обліку, аналізу та контролю, спрямовані на постійний контроль за фінансово-господарською системою підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери, а також на виявлення та мобілізацію внутрішньовиробничих резервів для підвищення ефективності господарювання.

Висновки та пропозиції. Реформування національної економіки почалося і триває на тлі глибокої кризи всіх галузей діяльності. На сучасний стан підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери впливають кризові явища і процеси в національній економіці, які у свою чергу відображаються на фінансово-економічному становищі суб'єктів господарювання. Основними негативними факторами впливу на фінансову стійкість підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери є: нестабільне політичне та економічне середовище, військові дії, негативний інвестиційний клімат та відсутність фінансової підтримки підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери, нереалізований виробничий потенціал, низький рівень кадрового забезпечення, відсутність стратегічного плану розвитку. Все це обумовило розвиток банкрутства підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери. Однак ринкова економіка неможлива без певних механізмів, які регулюють процеси виробництва, збуту і споживання товарів, робіт і послуг. Об'єктивним етапом національної економіки є постійні процеси відтоку капіталу в найбільш рентабельні види

діяльності, перерозподіл власності від неефективних господарюючих суб'єктів до ефективних. На сьогоденному етапі підтримки підприємств готельно-ресторанної та торгової сфери необхідно оптимізувати структуру виробничої діяльності, яка відповідала б потребам і платоспроможному попиту.

Список використаної літератури

1. Господарський кодекс України. Кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. Дата оновлення: 16.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 15.01.2021).
2. Податковий кодекс України. Кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. Дата оновлення: 01.01.2020 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.01.2021).
3. Кодекс України з процедур банкрутства. Кодекс України № 2597-XIII від 18.10.2018 р. Дата оновлення: 17.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення: 15.01.2021).
4. Альтман Э. Равновесие и экономический рост. Москва : Прогресс, 1997. 411 с.
5. Ансофф И. Стратегическое управление. Москва : Экономика, 1989. 519 с.
6. Бланк І. А. Фінансова стратегія підприємства. Київ : Ника-Центр, 2006. 520 с.
7. Мельник Ю. М. Теоретико-методологічні засади регулювання розвитку промисловості у національній економіці [моногр.]. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 365 с.
8. Maslennikov E. I. Strategic assessment of the financial sustainability of the industrial enterprise. *Економіка: реалії часу*. 2014. № 6 (16). С. 111-115. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/No6/111-115.pdf>. (дата звернення: 15.01.2021).

Стаття надійшла 19.01.2021 року

Е. И. Масленников,

доктор экономических наук, профессор,
профессор кафедры менеджмента и инноваций,
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
Французский бульвар, 24/26, 65044, г. Одесса, Украина,
e-mail: evgenmaslennikov@ukr.net

Ю. Н. Мельник,

доктор экономических наук, профессор,
Директор научно-учебного института прикладной экономики,
Одесская национальная академия пищевых технологий
ул. Канатная, 112, 65039, г. Одеса, Украина,
e-mail: 9701080@ukr.net

ОБЕСПЕЧЕНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТЬЮ И РАЗВИТИЕМ ПРЕДПРИЯТИЙ ГОСТИНИЧНО-РЕСТОРАННОЙ И ТОРГОВОЙ СФЕРЫ

В статье исследованы теоретические и методологические основы управления финансово-экономической устойчивостью и развитием предприятий гостинично-ресторанной и торговой сферы. В статье предложена структуризация факторов, влияющих на обеспечение финансовой устойчивости предприятий гостинично-ресторанной и торговой сферы. Определены факторы, которые обуславливают неэффективность системы управления предприятий гостинично-ресторанной и торговой сферы. Исследован процесс банкротства предприятий гостинично-ресторанной и торговой сферы и определены основные причины его неплатежеспособности. Рассмотрены основные стадии финансового кризиса предприятий гостинично-ресторанной и торговой сферы.

Ключевые слова: финансовая устойчивость; активы; капитал; обязательства; управление; неплатежеспособность.

Ye. I. Maslennikov,

doctor of economics, professor

professor of the Department of management and innovations

of Odessa I. I. Mechnikov National University,

24/26, Frantsuzkiy av., Odessa, 65044, Ukraine

e-mail: evgenmaslennikov@ukr.net

Yu. M. Melnyk,

doctor of economics, professor,

Head of the scientific and studying institute of the applied economics

Odessa National Academy of Food Technologies

Kanatna str., 112, Odessa, 65039, Ukraine

e-mail: 9701080@ukr.net

PROVIDING A MANAGEMENT SYSTEM FOR FINANCIAL AND ECONOMIC STABILITY AND DEVELOPMENT OF HOTELS, RESTAURANTS AND TRADE ENTERPRISES

The article investigates the theoretical and methodological principles of managing financial and economic stability and development of hotel, restaurant and trade enterprises. The article proposes the structuring of factors influencing the financial stability of

hotel and restaurant and trade enterprises. The factors that determine the inefficiency of the management system of enterprises of the hotel-restaurant and trade sphere have been identified. The process of bankruptcy of hotel-restaurant and trade enterprises is studied and the main reasons of its insolvency are determined. The main stages of the financial crisis of hotel and restaurant and trade enterprises are considered.

Keywords: financial stability; assets; capital; liabilities; management; insolvency.

References

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy № 436-IV vid 16.01.2003 r. [Commercial Code Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian].
2. Podatkovyi kodeks Ukrainy № 2755-VI vid 02.12.2010 r. [Tax Code of Ukraine]. Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].
3. Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva № 2597-KhIII vid 18.10.2018 r. [Bankruptcy Code of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> [in Ukrainian].
4. Altman, E. (1997). *Ravnovesie i ekonomicheskii rost* [Equilibrium and economic growth. Moscow: Progress]. Moskva: Progress. [in Russian].
5. Ansoff, Y. (1989). *Strategicheskoe upravlenie* [Strategic management]. Moskva: Ekonomika. [in Russian].
6. Blank, I. A. (2006). *Finansova stratehiia pidpriemstva* [Financial strategy of the enterprise]. Kyiv: Nyka-Tsentr. [in Ukrainian].
7. Melnyk, Yu. M. (2019). *Teoretyko-metodolohichni zasady rehuliuвання rozvytku promyslovosti u natsionalnii ekonomitsi* [Theoretical and methodological principles of regulating the development of industry in the national economy]. Kherson : OLDI-PLIUS. [in Ukrainian].
8. Maslennikov, E. I. (2014). Strategic assessment of the financial sustainability of the industrial enterprise. *Ekonomika: realii chasu. – Economy: the realities of time*, № 6 (16), pp. 111-115. Retrieved from: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/No6/111-115.pdf>.